

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXVIII. De forma huius sacramenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

A QVÆSTIO LXXVIII.

¶ Super Questionis 78. Artic. primum.

De forma sacramenti Eucharistiæ, in sex articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandum est de forma huius sacramenti.

Et circa hoc quaruntur sex.

¶ Primo, Quæ sit forma huius sacramenti.

¶ Secundo, Vtrũ sit conueniẽs forma consecrationis panis.

¶ Tertio, Vtrũ sit conueniẽs forma consecrationis sanguinis.

¶ Quarto, De uirtute utriusque formæ.

¶ Quinto, De ueritate locutionis.

¶ Sexto, De cõparatione unius formæ ad aliam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum hæc sit forma huius sacramenti, si, hoc est corpus meum, & hic est calix sanguinis mei.

AD PRIMVM sic proceditur.

Vt q̄ hæc non sit forma huius sacri, hoc est corpus meũ, & hic est calix sanguinis mei. Illa enim uerba uñr pertinere ad formam huius sacri, quib. Christus corpus suum & sanguinẽ consecrauit: sed Christus ante benedixit panem acceptum, & postea dixit, Accipite & comedite, hoc est corpus meũ (ut h̄r Marthæi 26.) & similiter fecit de calice. ergo prædicta uerba non sunt forma huius sacri.

¶ 2 Præt. Eusebius emissenus dicit, * q̄ inuisibilis sacerdos uisibilis creaturas in suum corpus conuertit, dicens, Accipite, & comedite, hoc est corpus meũ. ergo totum hoc vñr pertinere ad formam huius sacramenti. & eadem ratio est de uerbis pertinentibus ad sanguinem.

¶ 3 Præt. In forma baptismi exprimitur persona ministri & actus eius, cum d̄r, Ego te baptizo: sed in præmissis uerbis, nulla sit mentio de persona ministri, nec de actu eius. ergo nõ est conueniẽs forma sacramenti.

¶ 4 Præt. Forma sacramenti sufficit ad perfectionem sacramenti: unde sacramentum baptismi qñque perfici potest solis uerbis formæ prolatis, omnibus alijs prætermisissis. si ergo prædicta uerba sunt forma huius sacramenti, uideretur q̄ aliquando posset hoc sacramentum perfici his solis uerbis prolatis, & omnibus alijs prætermisissis, quæ immissa dicuntur.

In r̄sione ad quartum primi articuli specialiter notandũ occurrit, q̄ Scotus in 8. dist. 4. in dubium ita uertit, qđ ambiguum relinquit, an sola uerba consecrationis prolata a sacerdote sufficiant hoc sacm, prætermisiss alijs, quæ in canone missæ continent, motus òne in littera allata, q̄ uerba h̄mõj debet ex uerborũ significare hoc esse corpũ Christi, alioquin nõ significarent qđ efficiat hoc sacm, sed prætermisiss alijs, hoc non significaret sed significaret hoc esse corpus sacerdotis ex uerborũ licet ex intentione significaretur esse corpus Christi. Scito igit, dupliciter uerba hæc p̄ferri a sacerdote, si recitauerit & significatiue Et si ad recitatione spectet, opinio sequit̄ Scotus ab auctore iprobata r̄onabilis inuenitur, qm̄ non recitauerit hoc esse corpus Christi, nisi prærecitauerit Christum dixisse, hoc est corpus meũ, & quod ad hoc, i. recitationis uim procedit nõ adducta sed si uerba hæc significatiue solũ cõsiderent, cũ proferunt a sacerdote in p̄sona Christi, ex hoc ipso, q̄ sacerdos dicit ea in p̄sona Christi, significant hoc esse corpus Christi. Et cõparando hos duos modos proferendi adiuuicẽ, secundus p̄p̄derat primo, p̄p̄ duo: tum, quia recitauerit uerba tenent materialiter. tum, quia recitauerit sacerdos, nõ cõstitit in p̄sona Christi, sed recitat Christum cõsistentẽ. In cõcilio aut. Florent. sub Eugenio 1111. legitur hæc uerba, sacerdos in p̄sona Christi in hoc ipso quod intendit consecrare sacramentum, sufficit ad exprimendum ex uerborum, hoc esse corpus Christi, dicendo in p̄sona Christi, hoc est corpus meum. Et hac ratione motor est auctor, ut patet in littera.

4. dist. 8. q. 5. art. 2. & 3.

Referent de conse. dist. c. quia corpus assumptum.

In arg. 1. p̄sta.

pertingat ad totum uinum consecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi sanguis Christi: si uero fiat tam parua alicuius liquoris adiunctio, quod non possit diffundi per totum, sed usque ad aliquam partem specierum, desinet esse sanguis Christi sub illa parte uini consecrati, remanebit tamen sub alia.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Innoc. III. dicit in quadam Decret. q̄ ipsa accidentia uinum appositum uidentur afficere: quia si aqua fuerit apposta, uini saporem assumit: contingit igitur accidentiã mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare. cedit quippe natura, & uirtus supra cõsuetudinem operatur. hoc tamen non est sic intelligendum, quasi idem numero accidens, quod prius fuit in uino ante consecrationem, postmodum fiat in uino appposito: sed talis permutatio fit per actionem. nam accidentia uini remanentia, retinent actionem substantiæ secundum prædicta: & ita immutando, afficiunt liquorem appositum.

AD SECVDVM dicendum, quod liquor appositus uino consecrato, nullo modo miscetur substantiæ sanguinis Christi: miscetur tamen specibus sacramentalibus: ita tamen quod permissione facta, corrumpuntur prædictæ species, uel in toto, uel in parte, secundum modum quo supra dictum est, quod ex speciebus illis potest aliquid generari. & si quidem corrumpantur in toto, nulla iam remanet questio: quia iam totum erit uniforme. si autem corrumpantur in parte, erit quidem una dimensio secundum continuitatem quantitatis, nõ tamen una secundum modum essendi: quia una pars eius erit sine subiecto, alia erit in subiecto: sicut si aliquod corpus constituatur ex duobus metallis, erit unum corpus secundum rationem quantitatis, non tamen unum secundum speciem naturæ.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut Innoc. III. dicit in Decretali prædicta, * si post consecrationem calicis aliud uinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, neque sanguini commiscetur: sed accidentibus prioris uini commiscetur, corpori quod sub eis later, undique circumfunditur, non madidans circumfusum: quod quidem intelligendum est, quando non fit tanta permissio liquoris extranei, q̄ sanguis Christi desinat esse sub toto: tunc enim dicitur undique circumfundi, non quia tangat sanguinem Christi, secundum eius proprias dimensiones, sed secundum dimensiones sacramentales, sub quib. continetur: nec est simile de aqua benedicta: quia illa benedictio nullam immutationem facit circa substantiã aquæ, sicut facit consecratio uini.

AD QVARTVM dicendum, quod quidam posuerunt, quod quantumcumque parua fiat extranei liquoris permissio, substantia sanguinis Christi desinit esse sub toto, & hoc ratione inducta: * quæ tamen non cogit: quia magnum & paruum diuersificant quantitatem dimensionam, non quantum ad eius essentiam, sed quantum ad determinationem mensuræ. Similiter etiam liquor appositus, adeo potest esse paruus, quod sua paruitate impeditur, ne diffundatur per totum, & non solis dimensionibus, quæ licet sint sine subiecto, tamen obstant alteri liquori, sicut & substantia, si ibi adesset secundum ea, quæ præmissa sunt.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

dicuntur. quod tamē videtur esse falsum : quia ubi verba alia pratermitterentur, prædicta verba * acciperentur ex persona sacerdotis proferentis, in cuius corpus & sanguinem panis & uinum non conuertuntur nō ergo prædicta verba sunt forma huius sacramenti.

Lib. 4. cap. 4.
Paulo a pri
cipio 4.

SED CONTRA est, qd Amb. * dicit in lib. de sacramentis : consecratio fit uerbis & sermonibus Domini Iesu; nam per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo refertur, oratione petitur pro populo, & regibus, pro ceteris ubi autem sacramentum conficitur, iam non suis sermonibus sacerdos utitur, sed utitur sermonibus Christi. ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum.

RESPON. Dicendum, quod hoc sacramentum ab alijs sacramentis differt in duobus : primo quidem, quantum ad hoc, qd hoc sacramentum perficitur in consecratione materiae: alia uero sacramenta perficiuntur in usu materiae consecratae. Secundo, quia in alijs sacramentis consecratio materiae consistit solum in quadam benedictione, ex qua materia consecrata accipit instrumentaliter quandam spirituales uirtutem, quæ per ministrum, qui est instrumentum animatum, potest ad instrumenta inanimata procedere : sed in hoc sacramento consecratio materiae consistit in quadam miraculosa conuersione substantiæ, quæ a solo Deo perfici potest : unde minister in hoc sacramento perficiendo, non habet alium actum, nisi prolationem uerborum, & quia forma debet esse conueniens rei, ideo forma huius sacramenti differt a formis aliorum sacramentorum in duobus. primo quidem, quia formæ aliorum sacramentorum important uisum materiae, puta baptismationem uel consignationem : sed forma huius sacramenti importat solum consecrationem materiae, quæ in transubstantiatione consistit : puta cum dicitur, hoc est corpus meum, uel, hinc est calix sanguinis mei. Secundo, quia formæ aliorum sacramentorum proferuntur ex persona ministri, siue per modum exercentis actum, sicut cum dicitur, ego te baptizo, uel, ego te confirmo : siue per modum imperantis, sicut in sacramento ordinis dicitur, Accipe potestatem, &c. siue per modum deprecantis, sicut cum in sacramento extreme unctionis dicitur, per ista uentio-nem & nostram intercessionem, &c. sed forma huius sacramenti profertur quasi ex persona ipsius Christi loquentis, ut detur intelligi, quod minister in perfectione huius sacramenti nihil agit, nisi quod profert uerba Christi.

Id. habet in
lib. 4. de la-
cro, alicuius
myserio. c.
6. circa fin.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd circa hoc est multiplex opinio: quidam enim dixerunt, qd Christus, qui habebat potestatem excellentie in sacramentis, absque omni forma uerborum hoc sacramentum perfecit, & postea uerba protulit, sub quibus alij post modum consecrarent: quod uidentur sonare uerba Innocen. III. * dicentis, sane dici potest, qd Christus uirtute diuina consecit, & postea formam expressit, sub qua postea benediceret: sed contra hoc expresse sunt uerba euangelij, in quibus dicitur, quod Christus benedixit, quæ quidem benedictio aliquibus uerbis facta est. unde prædicta uerba Innocen. sunt opinatiue magis dicta, quam determinatiue: quidam autem dixerunt, qd benedictio illa facta est quibusdam alijs uerbis nobis ignotis, sed nec hoc stare potest: quia benedictio consecrationis, nunc perficitur per recitationem eorum, quæ tunc acta sunt. unde si tunc per hæc uerba non est facta consecratio, nec modo fieret: &

F ideo alij dixerunt, qd illa benedictio eisdem etiam uerbis facta est, quibus modo fit: sed Christus ea bis protulit. Primo quidem, secrete ad consecrandum: secundo, manifeste ad instruendum. sed nec hoc stare potest: quia sacerdos consecrat, proferens hæc uerba, non ut a Christo in occultis benedictione dicta, sed ut publice prolata. unde cum non habeant uim huiusmodi uerba, nisi ex Christi prolatione, uidetur quod etiam Christus manifeste ea proferens consecrauerit. & ideo alij dixerunt, quod euangelista non semper eundem ordinem in recitando seruauerunt, quo res sunt gestæ, ut patet per Augustinum * in lib. de Consensu euangelistarum. unde intelligendum est ordinem rei gestæ, sic exprimi posse, Accipiens panem benedixit, dicens, hoc est corpus meum, & deinde fregit, & dedit discipulis suis: sed idem sensus haberi potest etiam uerbis euangelij non mutatis: nam hoc participium, dicens, concomitantiam quandam importat uerborum prolatorum ad ea quæ præcedunt: nō autem oportet quod hæc concomitantia intelligatur solum respectu ultimi uerbi prolatis, quasi Christus tunc ista uerba protulerit, quando dedit discipulis suis: sed potest intelligi concomitantia respectu totius præcedentis, ut sit sensus, dum benediceret, frangeret, & daret discipulis suis, hæc uerba dixit, Accipite, &c.

Lib. collig.
ex 4. 3. & 4. 3.

H AD SECUNDUM dicendum, quod in his uerbis, Accipite & comedite, intelligitur usus materiae consecratae, qui non est de necessitate huius sacramenti (ut supra habitum est) † & ideo nec hæc uerba sunt de substantia formæ: quia tamen ad quandam perfectionem sacramenti pertinet materia consecratae usus (sicut operatio non est prima, sed secunda perfectio rei) ideo per omnia ista uerba exprimitur tota perfectio huius sacramenti: & hoc modo Eusebius intellexit * his uerbis confici sacramentum, quantum ad primam & secundam perfectionem ipsius.

Q. 74. ar. 7.

Loca citato
in arg.

AD TERTIUM dicendum, qd in sacramento baptismi minister aliquem actum exercet circa uisum materiae, qui est de essentia sacramenti, quod non est in hoc sacramento: & ideo non est similis ratio.

I AD QVARTUM dicendum, quod quidam dixerunt, hoc sacramentum perfici non posse, prædictis uerbis prolatis, & alijs prætermissis, præcipue quæ sunt in canone missæ: sed hoc patet esse falsum, tum, ex uerbis Amb. * supra inductis: tum etiam, quia canon missæ non est idem apud omnes, nec secundum omnia tempora, sed diuersa sunt à diuersis apposta. unde dicendum est, qd si sacerdos sola uerba prædicta proferret cum intentione conficiendi hoc sacramentum, perficeretur hoc sacramentum: quia intentio faceret, ut hæc uerba intelligerentur quasi ex persona Christi prolata, etiam si uerbis præcedentibus hoc non recitaretur: grauius tamen peccaret sacerdos sic conficiens hoc sacramentum, ut potest ritum ecclesie non seruans: nec est simile de baptismo, quod est sacramentum necessitatis, defectum autem huius sacramenti potest supplere spiritualis manducatio, sicut Augustinus † dicit.

In argu. sed
contra.

Tract. de in
Ioan. to. 9.
Colligunt
etiam ex ca
qd ex Aug.
referunt de
consec. 2. 1.
c. Nulli.

ARTICVLVS II.

Utrum hæc sit conueniens forma consecrationis panis hoc est corpus meum.

A D SECUNDUM sic proceditur. Videtur qd hæc non sit conueniens forma consecrationis panis,

Supr. q. 66.
ar. 8. cor. 8.
q. 84. artic.
cor. & infra
q. 83. artic.
ad 1.

2. q. 84. ar. 1. ad 2. q. 84. ar. 2. ad 2. q. 84. ar. 3. ad 2. q. 84. ar. 4. ad 2.

nis, hoc est corpus meum : per formam enim sacramenti debet exprimi sacramenti effectus : sed effectus, qui fit in consecratione panis, est conuersio substantiæ panis in corpus Christi, quæ magis exprimitur per hoc uerbum sit, quam per hoc uerbum est. ergo in forma consecrationis deberet dici, hoc sit corpus meum.

¶ 2. Præt. Ambros. ¶ dicit in lib. de sacramentis: sermo Christi hoc conficit sacramentum, quis sermo Christi? hic, quo facta sunt omnia: iussit Dominus, & facta sunt, celi & terra. ergo & forma huius sacramenti conuenientior esset per uerbum imperatum, ut diceretur, hoc sit corpus meum.

¶ 3. Præt. Per subiectum huius locutionis importatur illud, quod conuertitur, sicut per prædicatum importatur conuersionis terminus: sed sicut est determinatum id, in quod fit conuersio (nō enim fit conuersio, nisi in corpus Christi) ita est determinatum id, quod conuertitur: non enim conuertitur in corpus Christi nisi panis. ergo sicut ex parte prædicati ponit nomen, ita ex parte subiecti debet poni nomen, ut dicat, hic panis est corpus meum.

¶ 4. Præt. Sicut id, in quod terminatur conuersio, est determinatæ naturæ (quia est corpus) ita etiam est determinatæ personæ, ergo sicut ad determinandum naturam dicitur corpus, ita ad determinandam personam deberet dici, hoc est corpus Christi.

¶ 5. Præt. In uerbis formæ non debet poni aliquid, quod non sit de substantia eius. inconuenienter ergo additur in quibusdam libris hæc coniunctio, enim, quæ non est de substantia formæ.

SED CONTRA est, quod Dominus hac forma in consecrando est usus, ut patet Matthæi 26.

RESPON. Dicendum, quod hæc est conueniens forma consecrationis panis: dictum est enim, * qd hæc consecratio consistit in conuersione substantiæ panis in corpus Christi: oportet autem formam sacramenti significare id, quod in sacramento efficitur. unde & forma consecrationis panis debet significare ipsam conuersionem panis in corpus Christi, in qua tria considerantur, scilicet ipsa conuersio, & terminus a quo, & terminus ad quem. conuersio autem potest considerari dupliciter. vno modo, ut in fieri: alio modo, ut in facto esse. non autem debuit significari conuersio in hæc forma, ut in fieri, sed ut in facto esse. Primum quidem: quia hæc conuersio non est successiua (ut supra dictum est) * sed instantanea: in huiusmodi autem mutationibus fieri, non est nisi factum esse. Secundò, quia ita se habent formæ sacramentales ad significandum effectum sacramentales, sicut se habent formæ artificiales ad representandum effectum artis. Forma autem artificialis, est similitudo ultimi effectus, in quem fertur intentio artificis: sicut forma artis in mente edificatoris, est forma domus edificatæ principaliter, adificationis autem per consequens. unde & in hac forma debet exprimi cōuersio, ut in facto esse ad quod fertur intentio. & quia ipsa conuersio exprimitur in hac forma, ut in facto esse, necesse est, quod extrema conuersionis significarentur, ut se habent in facto esse cōuersionis tunc autem terminus ad quem, habet propriam naturam suæ substantiæ: sed terminus a quo, non manet secundum suam substantiam, sed solum secundum accidentia, quibus sensui subiacet, & ad sensum determinari potest. unde conuenienter terminus conuersionis a quo, exprimitur per pronomen demonstratiuum relatum ad accidentia sensibilia, quæ manent: terminus autem ad quem, ex-

A primitur per nomen significans naturam eius, in quod fit conuersio, quod quidem est totum corpus Christi, & non sola caro eius, ut dictum est. ¶ unde hæc forma est conuenientissima, hoc est corpus meum.

Q. 76. art. 2. ad 2.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod fieri non est ultimus effectus huius consecrationis, sed factum esse, ut dictum est. * & ideo hoc potius exprimi debet in forma.

In corp. art.

AD SECUNDUM dicendum, quod sermo Dei operatus est in creatione rerum, qui etiam operatur in hac consecratione: aliter tamen & aliter. nam hic operatur effectiue & sacramentaliter, id est secundum uim significationis: & ideo oportet in hoc sermone significari ultimum effectum consecrationis per uerbum substantiuum indicatiui modi & presentis temporis: sed in creatione rerum operatus est solum effectiue, quæ quidem efficientia est per imperium suæ sapientiæ: & ideo in creatione rerum exprimitur sermo diuinus per uerbum imperatiui modi, secundum illud Genes. 1. Fiat lux, & facta est lux.

AD TERTIUM dicendum, quod terminus a quo in ipso facto esse conuersionis, non retinet naturam suæ substantiæ, sicut terminus ad quem: & ideo non est simile.

AD QUARTUM dicendum, quod per hoc pronomen, meum, quod includit demonstrationem primæ personæ (quæ est personaloquentis) sufficienter exprimitur persona Christi, ex cuius persona hæc profertur, ut dictum est. *

Ar. præc. 1. & ar. 1.

AD QUINTUM dicendum, quod hæc coniunctio, enim, apponitur in hac forma, secundum consuetudinem Romane Ecclesiæ, à beato Petro apostolo deriuatam, & hoc propter continuationem ad uerba præcedentia: & ideo non est de forma, sicut nec uerba præcedentia formam.

ARTICVLVS III.

Utrum hæc sit conueniens forma consecrationis uini, hic est calix sanguinis mei, &c.

D

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur quod hæc non sit conueniens forma consecrationis uini, hic est calix sanguinis mei, noui & eterni testamenti, mysterium fidei, qui pro uobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. sicut enim panis conuertitur in corpus Christi ex uice consecrationis, ita & uinum in sanguinem Christi, sicut ex prædictis patet: ¶ sed in forma consecrationis panis, ponitur in recto corpus Christi, nec aliquid aliud additur. inconuenienter ergo in hac forma ponitur sanguis Christi in obliquo, & additur calix in recto, cum dicitur, hic est calix sanguinis mei.

diff. 8. q. 2. ar. 2. q. 1. & 3. & 1. cor. 11. lcc. 6.

Q. 76. art. 1. & 2.

E

¶ 2. Præt. Non sunt maioris efficacie uerba, quæ profertur in consecratione panis, quam ea quæ profertur in consecratione uini, cum utraque sint uerba Christi: sed statim dicto, hoc est corpus meum, est perfecta consecratio panis. ergo statim cum dictum est, hic est calix sanguinis mei, est perfecta consecratio sanguinis, & ita ea quæ sequuntur, non uidentur esse de substantia forme, præsertim cum pertineant ad proprietates huius sacramenti.

¶ 3. Præt. Testamentum nouum pertinere uidetur ad internam inspirationem, ut patet ex hoc, quod Apostolus ad Hebr. 8. introducit uerba, quæ habentur Hier. 31. Consumabo super domum Israel testamentum nouum, dando leges meas in mentibus eorum.

Thom. 4. per 1000. q. 1000. 4.

collig. 10. & 11.

ar. 7.

Ar. præc. 1.

diff. 8. q. 2.

26. in 10. 8. q. 1. & 2. ar. 1. & 2.

ar. 7.

eorum: sacramentum autem exterius uisibiliter agitur. incontinenter ergo in forma sacramenti dicitur, noui testamenti.

¶ 4 Præ. Nouū dī aliquid ex eo, q̄ est prope principium sui esse: æternum autem non habet principium sui esse. ergo inconuenienter dicitur, noui & æterni: quia uidetur cōtradictionem implicare.

¶ 5 Præ. Occasiones erroris sunt hominibus subtrahendæ, secundum illud Iſa. 57. Auferre offendicula de uia populi mei: sed quidam errauerunt, æstimates mystice solum esse corpus, & sanguinem Christi in hoc sacramento. ergo in hac forma inconuenienter ponitur mysterium fidei.

Q. 71. art. 2. ad 3.

¶ 6 Præ. Supra dictum est, * quod sicut baptisimus est sacramentum fidei, ita eucharistia est sacramentum charitatis. ergo in hac forma magis debet poni charitas, quàm fides.

¶ 7 Præ. Totum hoc sacramentum, & quantum ad corpus & quantum ad sanguinem, est memoriale dominicæ passionis, secundum illud primæ Cor. 11. Quotiescūq; manducabitis panē hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. non ergo magis debuit in forma consecrationis sanguinis fieri mentio de passione Christi & eius fructu, quàm in forma consecrationis corporis, præsertim cum Luc. 22. Dominus dixerit, hoc est corpus meum, quod pro uobis tradetur.

Q. 48. & 49. ad 2.

¶ 8 Præ. Passio Christi (ut supra habitum est) fad sufficientiam profuit omnibus, quantum uero ad efficientiam, profuit multis. debuit ergo dici, qui effundetur pro omnibus aut pro multis, sine hoc q̄ adderetur, pro uobis.

¶ 9 Præ. Verba quibus hoc sacramētum conficitur, efficaciam habent ex institutione Christi: sed nullus euangelista recitat Christū hæc omnia uerba dixisse. ergo hæc non est conueniens forma consecrationis uini.

De celebra. missarum. c. 66. Marthæ.

SED CONTRA est, quod ecclesia ab Apostolis instructa, * utitur hac forma in consecratione uini.

RESPON. Dicendum, quod circa hanc formam est duplex opinio: quidam enim dixerunt, quod de substantia formæ huius est hoc solum quod dicitur, hic est calix sanguinis mei, non autem ea que sequuntur: sed hoc uidetur inconueniens: quia ea que sequuntur, sunt quædam determinationes prædicatæ, id est sanguinis Christi: unde pertinent ad integritatem * eiusdem locutionis. Et propter hoc, sicut alij melius dicunt, omnia sequentia sunt de substantia formæ usque ad hoc, quod postea sequitur, hoc quotiescūque feceritis, quod pertinet ad usum huius sacramenti: unde non est de substantia formæ. & inde est, quod sacerdos eodem ritu & modo, scilicet tenendo calicem in manibus, omnia hæc uerba profert. Luc. etiam 22. interponuntur uerba sequentia uerbis præmissis, cum dicitur, Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. dicendum est ergo, quod omnia prædicta * uerba sunt de substantia formæ: sed per prima uerba, cum dicitur, hic est calix sanguinis mei, significatur ipsa conuersio uini in sanguinē, eo modo quo dictum est † in forma consecrationis panis: per uerba autem sequentia designatur uirtus sanguinis effusi in passione, quæ operatur in hoc sacramento, que quidem ad tria ordinatur. Primò quidem & principaliter, ad adipiscendam æternam hæreditatem, secundum illud Heb. 10. Habemus fiduciam in introitu sanctorum per sanguinem eius. & ad hoc designandum, dicitur, noui & æterni testamenti. Secundò, ad instantiam gratiæ, quæ est

Posita in ar. 1. r.

Ar. præced.

per fidem, secundum illud Roman. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius, ut sit ipse iustus & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi, & quantum ad hoc subditur, mysterium fidei. Tertio autem, ad remouendum impedimenta utriusq; prædictorum, scilicet peccata, secundum illud Hebr. 9. sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis, id est a peccatis. & quantum ad hoc subditur, qui pro uobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod cum dicitur, hic est calix sanguinis mei, est locutio figuratiua. & potest dupliciter intelligi. vno modo secundum metonymiam, qua ponitur continens pro contento, ut sit sensus, Hic est sanguis meus contentus in calice, de quo fit hic mentio: quia sanguis Christi in hoc sacramento consecratur, in quantum est potus fidelium, quod non importatur in ratione sanguinis, & ideo oportuit hoc designari per uas huic usui accommodatum. Alio modo, potest intelligi secundum metaphoram: prout per calicem similitudinem intelligitur passio Christi, quæ ad similitudinarie calicis inebriat (secundū illud Thren. 3. Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absinthio. unde & ipse Dominus passionem suam calicem nominat, Matth. 26 dicens, Transat a me calix iste.) ut sit sensus, hic est calix passionis meæ, de qua fit mentio in sanguine seorsum a corpore consecrato: quia separatio sanguinis a corpore fuit per passionem.

AD SECUNDUM dicendum, quod quia (ut dictū est) * sanguis seorsum consecratus, expresse passionem Christi representat, ideo potius in consecratione sanguinis fit mentio de effectu passionis, q̄ in consecratione corporis, quod est passionis subiectum. quod etiam designatur in hoc quod Dominus dicit, quod pro uobis tradetur: quasi diceret, quod pro uobis passioni subiicietur.

AD TERTIUM dicendum, quod testamentū est dispositio hereditatis: hereditatem autem celestē disposuit Deus hominibus dandam per uirtutem sanguinis Iesu Christi: quia ut dicitur Hebr. 9. Vbi est testamentum, mors necesse est intercedat testatoris. sanguis autem Christi, dupliciter est hominibus exhibitus. primo quidem in figura, quod pertinet ad uetus testamentum: & ideo Apostolus ibidem concludit, unde nec primum testamentum sine sanguine dedicatum est: quod patet ex hoc, quod sicut dicitur Exod. 24. Lecto omni mandato legis à Moise, omnem populum aspersit, dicens, Hic est sanguis testamenti, quod mandauit ad uos Deus. Secundò autem est exhibitus in rei ueritate, quod pertinet ad nouum testm. & hoc est quod Apostolus ibidem premitit dicens, ideo noui testamenti mediator est Christus, ut morte intercedere, repositionem accipiant, qui uocati sunt eterne hereditatis. dicitur ergo hic sanguis noui testamenti, quia iam non in figura, sed in ueritate exhibitur. unde subditur, Qui pro uobis effundetur. Interne autem inspiratio ex huius sanguinis uirtute procedit, secundum quod passione Christi iustificamur.

AD QUARTUM dicendum, quod hoc testamentum est nouum ratione exhibitionis. dicitur autē æternum, tam ratione eterne Dei præordinationis, quàm etiam ratione eterne hereditatis, quæ per hoc testamentum disponitur. ipsa etiam persona Christi, cuius sanguine testamentum disponitur, est æterna.

Ad

eiz in oratione qua
vritur: nec oportet ali
quam superappone
qualitate. Et hoc ex
plo in artificialib. vi
detur manifestari: na
manus assumi potest, &
de facto assumitur a
multis art. b. in instru
mentum, nec oportet
artem futuri aut fab
ricale aut musicam, ali
quam qualitate in
peraddere manu, cum
illa vritur, sed ex hoc
ipso qd ars vritur ma
nu, manus est quaedam
vis artis illius, & sic
de alijs. Et hoc multo
verius est referendo
rem creatam ad diu
nam omnipotentiam
vritem creaturam, as
sumendo illam in in
strumentum, quanto
efficacia diuina ma
ior in infinitum est,
vt sit intima cuiuscum
que creatura. Efficacia
autem virtutis verborum
non est dispositio ali
qua: sed vt in allatis
verbis ex sacro Con
cilio clare patet, est
conuersio panis in cor
pus Christi. Nec ob
stant obiectiones Sco
ti in 1. dist. 4. de infir
mitate virtutis requi
sitae ad transubstantia
tionem & de creatione
primam n. soluit Au
ctor ad primam, & se
cundam ad sim: exi
gitur enim infinita
virtus in agente prin
cipali tanquam modo.
Et non est simile de
creatione, quia nulla
res in creatioe supponit,
qua instrumenti
actio possit attingere.
hic autem inuenit sub
stantia panis & vini,
quae a virtute verbo
rum attingitur, dum
conuertitur in cor
pus, & sanguinem
Christi. Et quia verba
consecrationis, vt con
ficiunt orationem signi
ficantem quod per sa
cramentum e. fieri, in
instrumentu diu
ne actionis assumun
tur, ideo quando vritur
Deus per sacerdotis
ministerium ver
bis sacramentalibus,
tandiu est virtus sa
cramentalis, inchoati
ue tamen & in fieri
sicut & ipsa ora
tio dum proferuntur
partes inchoatiue &
& in fieri, est vsque
ad terminationem in
ipsa namque termi
natione orationis ora
tio perfecte significa
tionem habet, & si
militer ista virtus p-

in corpus Christi: quod quidem
fieri non potuit in conceptione
corporis Christi, qua corpus
Christi formabatur, ut aliquid
a corpore Christi procedens ha
beret instrumentalem uirtutem
ad ipsius corporis formatio
nem. In creatione etiam non
fuit aliquod extremum, in quod
instrumentalis actio creaturae
posset terminari: unde non est
simile.

AD TERTIUM dicendum, quod
praedicta uerba, quibus fit con
secratio sacramentaliter operantur.
vnde vis conuersiua, quae est
in formis horum sacramento
rum, consequitur significatio
nem, quae in prolacione ultima
dictionis terminatur: & ideo in
ultimo instanti prolacionis uer
borum praedicta uerba conse
quuntur hanc uirtutem, in ordi
ne tamen ad praecedentia & haec
uirtus est simplex ratione sim
plicis significati licet in ipsis uer
bis exterius prolatis, sit quaedam
compositio.

ARTICULVS V.

Utrum praedictae locutiones
sint verae.

AD QUINTUM sic procedi
tur. Videtur quod praedi
cta locutiones non sint uerae.
Cum enim dicitur, hoc est cor
pus meum, hoc est demonstrati
uum substantiae: sed secundum
praedicta, quando profertur
hoc pronomen, hoc, adhuc est
ibi substantia panis: quia trans
substantiatio fit in ultimo instan
ti prolacionis uerborum: sed haec
est falsa, panis est corpus Christi,
ergo & haec est falsa, hoc est cor
pus meum.

¶ 2. Praet. Hoc pronomen, hoc,
facit demonstrationem ad sensum:
sed species sensibiles, quae
sunt in hoc sacramento, neque
sunt ipsum corpus Christi, ne
que accidentia corporis Christi,
ergo haec locutio non potest
esse uera, hoc est corpus meum.

¶ 3. Praet. Haec uerba (sicut dictum
est) sua significacione efficiunt
conuersionem panis in corpus
Christi: sed causa effectiua pre
intelligitur effectui, ergo signifi
cacio horum uerborum prein
telligitur conuersioni panis in
corpus Christi: sed ante conuer
sionem haec est falsa, hoc est cor
pus meum, ergo simpliciter est
iudicandum, quod sit falsa. &
eadem ratio est de hac locu

tionem, hic est calix sanguinis
mei &c.

SED CONTRA est, quod
haec uerba proferuntur ex perso
na Christi, qui de se dicit Ioan
nis decimo quarto, Ego sum ueritas.

RESPON. Dicendum, quod
circa hoc multiplex fuit opi
nio: quidam enim dixerunt,
quod in hac locutione, hoc
est corpus meum, haec dicitio,
hoc, importat demonstratio
nem ut conceptam, & non ut
exercitam: quia tota ista locu
tio sumitur materialiter, cum
recitatur proferatur: recitat e
nim sacerdos Christum dixisse,
hoc est corpus meum, sed hoc
scire non potest: quia secun
dum hoc, uerba haec non appli
carentur ad materiam corporalem
presentem, & ita non per
ficeretur sacramentum: dicit e
nim Augustinus super Ioan. Acce
dit uerbum ad elementum, &
fit sacramentum. & praetera
ex hoc totaliter non euitatur
difficultas huius questionis:
quia eadem rationes manent cir
ca primam prolacionem, qua
Christus haec uerba protulit:
quare manifestum est, quod
non materialiter, sed significa
tiue sumebantur: & ideo dicen
dum est, quod etiam quando
proferuntur a sacerdote, signi
ficatiue, & non tantum materia
liter sumuntur, nec obstat, quod
sacerdos ea recitatur profert,
quasi a Christo dicta, quia pro
pter infinitam uirtutem Christi,
sicut ex contactu carnis suae, uis
regeneratiua peruenit non so
lum ad illas aquas, quae Chris
tum retigerunt, sed ad om
nes undique terrarum, per
omnia futura secula, ita etiam
ex prolacione ipsius Christi,
haec uerba uirtutem consecra
tiuum sunt consecuta a quo
cumque sacerdote dicantur, ac
si Christus ea praesentialiter pro
ferret. & ideo alij dixerunt,
quod haec dicitio, hoc, in hac lo
cutione facit demonstratio
nem, non ad sensum, sed ad
intellectum, ut sit sensus, hoc
est corpus meum, id est si
gnificatum per hoc, est cor
pus meum, sed nec hoc stare po
test: quia cum in sacramentis
hoc efficiatur quod significa
tur, non fieret per hanc forma
m, ut corpus Christi sit in hoc sa
cramento secundum ueritatem,
sed solum sicut in signo,
quod est hereticum: ut supra
dictum est. * & ideo alij dixe

secte inuenitur. ideo
non prius nec post,
sed tunc cum oratio
perfecte significans
est, uirtus instrumen
talis praedicta perfe
cte est, & operatur.
Vnde cum operatio
sit quoddam successi
uum, cuius existen
tia non requirit quie
scitudo est eius esse si
mul, sed ex quocun
que eius existente in
feratur, quod significatio
nem non fortior, nisi
in sui termino, pro
pterea dicitur Au
ctor quod oratio in
sui terminatione tan
tum significacionem
simul & uirtutem sa
cramentalem forti
tur. Cum quo sunt
supradicta: alioquin
non tota oratio esset
instrumentum Dei,
aut instrumentum in
actu, sine vi instru
mentali esset per ali
quod tempus. Et si
cut significatio huius
orationis est quoda
modo simplex, &
quodammodo com
posita, quoniam ex
multis partialibus si
gnificacionibus con
surgit & simplex esse
significat, scilicet
hoc esse corpus Chri
sti, abique composi
tionis, admissiois,
informatiois, ad
iunctiois uel modo
quocumque, ita uirtus
ista ex parte ora
tionis significatus est
quodammodo com
posita: ex parte autem
effectus dicitur
simplex in
litera,
in responsio
ne ad ter
tium.

¶ Super Quaestione
septuagesima octaua
articulum quatuor
tum.

IN articulo quinto
eiusdem questio
nis tres difficultates
tangende sunt, pri
ma de ueritate: se
cunda de significacione: tertia de
demonstratione. De
enuntiationis igitur
huius sacramentalis,
hoc est corpus me
um, ueritate, scito
aliquid esse certum
& aliquid in questio
nem uerti: nam cer
tum est ipsam in quo
libet instanti tempo
ris quo est esse uera
uel falsam: quia aut
sic est, & est uera:
aut non sic est, & est
falsa.

Voluta in ar.
a. & 3. i. 2. g.
7.

4. dist. q. 2.
ar. 1. q. 4.

Ar. 2.

Ar. praet.

Trab. 8.
Ioan. aut
109.

falsa. In dubium autem vertitur, an prius natura quam conuer-

sio fit vera aut falsa. Et est ratio dubii, quia sacramentalis haec oratio est conuersiva; ac per hoc prius natura est, quam conuersio, quae est suus effectus, & propterea daturatur, an in illo priori nature fit vera uel falsa. Et Scotus quidem in octaua disti. n. 4. declinat in opinio-

nem tertiam, quod nec ut uera, nec ut falsa, sed ut neutra se habet. Auctor autem in hoc articulo tam in cor. quam in responsione ad tertium tenet, quod oratio sit ut uera, praeterea tamen, seu casualiter in illo prioritate concurrat. De intellectu siquidem speculatio uel intellectus intelligendum est, quod ab eo quod res

est, uel non est, oratio dicitur uera uel falsa, nam licet de utroque intellectu uerificetur, quod ab eo quod res est uel non est, oratio dicitur uera uel falsa formaliter; practicus tamen intellectus priusquam res fit, est uerus praeterea seu casualiter: quia non praesupponit, sed facit rem esse, unde denominatur uerus formaliter.

Circa conuersionem autem omnes conuenire in hoc uidentur, quod haec locutio, hoc est corpus meum, intelligitur secundum ultimum instans prolationis uerborum, sed diuersitas opinionum est, quia alii putant contingere hoc ex uirtute sermonis: alii autem opinantur non esse hoc ex uirtute sermonis, sed ex intentione sacramentali: Et quoniam obidura ob confusionem redditur difficultas haec, distinguendum est, ut clarescat.

Distingue igitur de tempore seu instanti, quo oratio significat, uel de tempore seu instanti, pro quo oratio significat: aliud est enim quando, quod oratio significat, & aliud est quando, pro orationem significatum, ut patet dicendo. Perus crucifixus est: quando enim oratio ista significat, tunc est cum profertur: sed quando significatum, est tempus praeteritum, ut patet. Significatio autem orationis non est nisi oratio sit integra integritate essentiali, quoniam oratio non essentialiter integra, non est oratio, & consequenter non significat: integra autem non est oratio, nisi in termino prolationis, & propterea oratio non significat, nisi in termino huius prolationis. Et quia conuersionem praesupponit significare, ut pote adiacens illi, ideo oratio sicut non significat, ita nec conuersionem, nisi in termino huius prolationis. Nec est hoc solum uerum de tota oratione, sed & de partibus, ut integrat totam. Et de copula quidem declaratur dupliciter: tum ex eo quod ly est, significat compositionem, quam sine extremis non est intelligere: non enim potest intelligi compositio prior his quae componuntur; tum, quia experitur quod huius orationis, lignum est album, postquam prolatae sunt primae dictiones, scilicet lignum est, antequam profertur ly album, ly est, non significat compositionem ligni cum albo, quod conuincitur, si ponamus orationem sibi remanere: tunc enim manifeste apparet non praesignificatam esse compositionem dictam, per ly est. Significat ergo ipsam compositionem non quando profertur, sed quando coniungit praedictatum subiecto, quod nihil aliud est dicere, quam cum oratio est integra.

Et quia prius natura significat quam conuersionem: ideo ly est, sicut non significat compositionem ante integritatem orationis, ita nec conuersionem tunc, quando profertur, sed tunc quando integratur oratio. De subiecto autem dupliciter etiam idem manifestatur in proposito: tum quia talia sunt subiecta, qualia permittuntur a praedictis, & propterea ante praedicta non habent suppositionem suam; tum quia clare perspicuum, quod dictis istis duabus dictionibus, homo est, ut demonstrat propositio de tertio adiacente, nullus intellectus habet tam subiecti, quam copulae. Sed uariabitur utriusque sensus uarietatem praedicti, ut patet formando duas propositiones, quarum una sit, homo est albus, & altera, homo est speciosus: clare enim in his liquet & subiectum & copulam praedictam expectare: ita quod uarietas praedicti uarietatem inducit, & in tota oratione, & in subiecto, & copula; ut patet disti. n. 4. Et similiter oratio ista, hoc est corpus meum, ly hoc, non demonstrat tunc cum profertur, neque ly est, significat aut conuersionem tunc cum profertur, compositionem seu conuersionem inter ly hoc, & corpus Christi, ut ex hoc conuincitur, quod si subiecto non apponeret corpus meum,

sed ly panis, aut ly pronomen, renouatio non esset falsa, quarum tamen utramque oporteret esse falsam, si ly est significasset tunc cum proferebatur, conuersionem inter hoc, & corpus Christi. Loquendo igitur de quando oratio seu uerbalis copula significat, aut conuersionem, sentiendum est quod tunc primo significat

aut conuersionem cum primo oratio integratur, & hoc non ex intentione profertentis, sed ex utriusque orationis, ut patere potest ex dictis. Nec istud quando significatur, aut conuersionem per orationem seu copulam uerbalis, sed est quando adiacens seu mensurans significationem & conuersionem attenditur enim secundum mensuram orationis significantis, & conuersionem, ut patet in orationibus de praeterito. Et ut hoc concludamus, istud quando se tenet ex parte mensurae seu durationis enuntiationis significantis, & conuersionem; illud uero quando, quod per copulam seu orationem significatur, se tenet ex parte mensurae seu durationis rei significatae, & propterea clare patet, haec duo quando, maxime ab inuicem posse distare, quantum distat mensura integrae orationis a mensura rei significatae. Et hinc patet, commune esse omni enuntiationi significare, & conuersionem tunc cum integratur: quia tunc primo est oratio, & per hoc tunc primo significat & conuersionem. Sed sicut orationes differunt inter se quantum ad res significatas, ita etiam differunt, quantum ad quando, seu tempora significata. Et haec in communi dicta, si perspexeris, ambiguitates, per quas discurrit Scotus, euanescent. Descendendo autem ad propositum, aduertendum est quod contingit ista duo quando, ex parte mensurae significationis & ex parte mensurae rei significatae, coincidere in unum, & idem quando, ita quod illud idem tunc fit, quando oratio significat & conuersionem, & quando significatum conuersionem esse.

Contingit autem hoc in proposito, ex ratione in litera reddita, quia, scilicet, oratio ista, hoc est, corpus meum, est conuersiva panis in corpus Christi in instanti, & oratio ista significat conuersionem ipsam ut in termino.

Ex re siquidem significata, habetur, quod ly est, conuersionem in instans conuersionis panis in corpus Christi, seu, & in idem reddit, quo primo hoc est corpus Christi, & quia illud instans, coincidit cum instanti, quo hoc oratio integratur, ideo dicitur & bene, quod oportet hanc orationem intelligere secundum ultimum instans prolationis. Et quoniam conuersionem instans conuersionis conuenit huic orationi ex natura sua, quae est oratio sacramentalis seu factiua conuersionis seu conuersiva panis in corpus Christi, ideo ex uirtute sermonis talis, sacramentalis conuersionis, habet haec oratio quod significet instans conuersionis.

Circa demonstrationem uero quam facit hoc, cum dicitur, hoc est corpus meum, licet uaria uerba dicantur; quoniam in litera dicitur demonstrari contentum in generali sub istis speciebus, Scotus autem specificando dicit demonstrari indiuiduum entis, quia ly hoc, quantum est ex se, demonstrat indiuiduum uniuersalissimum, ut pote, de quo possunt omnia inquiri, mihi tamen uidetur, quod demonstrat indiuiduum substantiae, id est, hanc substantiam. Et quidem, quod demonstrat indiuiduum, nulli est dubium, quoniam non uniuersale, sed singulare aliquid est tam quod conuertitur in corpus Christi, quam de quo enuntiat, corpus Christi. Quod uero sit indiuiduum substantiae, probatur, tum ex eo, quod ly hoc, est pronomen demonstratiuum substantiae, tum ex eo, quod haec demonstratio debet esse certa.

Demonstrando autem hanc substantiam, demonstratio est certissima, quoniam haec substantia est corpus Christi, sed si demonstraret indiuiduum entis, demonstratio remaneret ambigua, immo magis falsa appareret, quam uera, nam ly hoc ens, posset demonstrare tam accidens quam substantiam, cum utrumque sit hoc ens, & magis appareret demonstrari accidens, propter demonstrationem fieri ad sensum: tum quia demonstrando indiuiduum substantiae, demonstratio est simplicior, & purior, non egens glossam: nam apposta ante sensus hostia, & dicendo, haec substantia est corpus meum, non oportet ad glossas recurrere, quid est illud, quod est conuersum in corpus Christi: aut quid est illud, quod hic adoramus; & huiusmodi. Et autem sententia haec etiam Auctoris, nam expresse dicit in responsione ad primum & secundum quod ly hoc, demonstrat substantiam, sine qualitate, id est sine de-

Terzia S. Thomae. KK terminatione

In isto ar. in ar. 3. & ar. 3. ced. ad 3.

Terzia S. Thomae. KK terminatione

terminatione alicuius propriae naturae, puta panis aut corporis Christi. Et hoc idem intendit, dicendo quod demonstrat contentum in generali sub istis speciebus: sicut enim quod non demonstratur uniuersale aliquod, sed circumlocutus est in diuinum communionis seu generalioris ab accidentibus, distincti ac sub eis contenti, datur enim in diuina magis & minus uniuersalia, sicut dantur naturae magis & minus uniuersales: est enim intelligere Sortem in predicamento substantiae esse non solum huic hominem; sed hoc animal, hoc uinum, hoc corpus, haec substantiam. Et sic haec substantia demonstrata per hoc, est contenta sub istis accidentibus in generali. communiter se habens ad panem, & corpus Christi, pro quanto ab utroque abstractendo significatur.

Ad rationem autem Scoti, dicitur quod licet primum nomen, loco cuius potest poni hoc, sit in diuinitatis communissimum analogice etiam ad entia rationis, quia tamen certitudo demonstrata rei praeponderat (quoniam ad propriam certamque notitiam sacramenti huius speciat res demonstrata) ratio illa ad communia nomina in Deo est, ne in ambiguo nos demonstratio relinquat, sed certos demonstratio reidat, quod haec substantia, est corpus Christi.

Li. 1. p. 101.

Ar. 2. huius q. & q. 75. a. 7.

Super

In corp. art.

utiones, quae habet solum, uim significatiuam, & non factiuam: sicut comparatur conceptio intellectus practici, quae est factiua rei, conceptioni intellectus nostri speculatiui, quae est accepta a rebus. nam uoces sunt signa intellectuum, secundum philosophum. * & ideo sicut conceptio intellectus practici non praesupponit rem conceptam, sed facit eam: ita ueritas huius locutionis non praesupponit rem significatam, sed facit eam; sic enim se habet uerbum Dei ad res factas per uerbum.

Haec autem conuersio non fit successiue, sed in instanti, sicut dictum est. * & ideo oportet quidem intelligere praedictam locutionem secundum ultimum instans prolatis uerborum, non tamen ita, quod praesupponatur ex parte subiecti id, quod est terminus conuersionis, scilicet quod corpus Christi sit corpus Christi, neque etiam illud quod fuit ante conuersionem, scilicet panis: sed id quod communiter se habet quantum ad utrumque, scilicet contentum in generali sub istis speciebus, non enim faciunt haec uerba quod corpus Christi sit corpus Christi, neque quod panis sit corpus Christi, sed quod contentum sub his speciebus, quod prius erat panis, sit corpus Christi. & ideo signater non dicit Dominus, hic panis est corpus meum, quod esset secundum intellectum tertium, sed in generali hoc est corpus meum, nullo nomine apposito a parte subiecti: sed solo pronome, quod significat substantiam in communi, sine qualitate id est forma determinata.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod haec dictio, hoc, demonstrat substantiam: sed abstracte determinatione propriae naturae, sicut dictum est. *

AD SECVNDVM Dicendum, quod hoc pronomen, hoc, non demonstrat ipsa accidentia: sed substantiam sub accidentibus contentam, quae primo fuit panis, & postea est corpus Christi: quod licet non informetur his accidentibus, tamen sub eis continetur.

AD TERTIVM dicendum, quod significatio huius locutionis preintelligitur rei significatae ordine naturae, sicut causa naturaliter est prior effectui.

Non tamen ordine temporis: quia haec causa simul habet secum effectum, & hoc sufficit ad ueritatem locutionis.

ARTICVLVS VI.
An forma consecrationis panis, consequatur suum effectum, antequam perficiatur forma consecrationis uini.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod forma consecrationis panis, non consequatur suum effectum, quousque perficiatur forma consecrationis uini. Sicut enim per consecrationem panis incipit esse corpus Christi sub hoc sacramento, ita per consecrationem uini incipit esse sanguis. Si ergo uerba consecrationis panis haberent suum effectum ante consecrationem uini, sequeretur quod in hoc sacramento inciperet esse corpus Christi sine sanguine, quod est inconueniens.

Præter unum sacramentum, unum habet complementum; unde licet in baptismo sint tres immersiones, non tamen prima immersio consequitur suum effectum, quousque tertia fuerit terminata; sed totum hoc sacramentum est unum, ut supra dictum est. * ergo uerba quibus consecratur panis, non consequuntur suum effectum sine uerbis sacramentalibus, quibus consecratur uinum.

Præter ipsa forma consecrationis panis, sunt plura uerba, quorum prima non consequuntur effectum, nisi prolato ultimo, sicut dictum est. * ergo pari ratione nec uerba, quibus consecratur corpus Christi, habent effectum, nisi prolatis uerbis, quibus sanguis Christi consecratur.

SED CONTRA est, quod statim dictis uerbis consecrationis panis, hostia consecrata proponitur populo adoranda: quod non fieret, si non esset ibi corpus Christi: quia sic ad idolatriam pertineret. ergo uerba consecrationis panis, suum effectum consequuntur, antequam proferantur uerba consecrationis uini.

RESPONDEO. Dicendum, quod quidam antiqui doctores dixerunt, quod haec duae formae, scilicet consecrationis panis & uini, se inuicem expectant in agendo: ita scilicet quod prima non perficit suum effectum antequam proferatur secunda: sed hoc stare non potest: quia (sicut dictum est *) ad ueritatem huius locutionis, hoc est corpus meum, requiritur propter uerbum praesentis temporis, quod res significata simul tempore sit cum ipsa significatione locutionis: alioquin si in futurum expectaretur res significata, apponeretur uerbum futuri temporis, non autem uerbum praesentis, ita quod non diceretur, hoc est corpus meum: sed, hoc erit corpus meum.

Significatio autem huius locutionis completur statim completa locutione horum uerborum: & ideo oportet rem significatam statim adesse, quae quidem est effectus huius sacramenti: alioquin locutio non esset uera. Est etiam haec positio contra ritum ecclesiae, quae statim post prolationem uerborum, corpus Christi adoratur. unde dicendum est, quod prima forma non expectat secundam in agendo, sed statim habet suum effectum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex hac ratione uidentur fuisse decepti illi, qui praedictam positionem posuerunt. Vnde intelligendum est, quod facta consecratione panis, est quidem corpus Christi ibi ex ui sacramenti, & sanguis ex reali concomitantia; sed postmodum per consecrationem uini, fit ibi conuersio sanguis Christi ex ui sacramenti: corpus autem ex tali concomitantia: ita quod totus Christus est sub utraque specie, sicut supra dictum est. *

4. di. 1. q. 1. art. 4. q. 2. art. 1. q. 2. art. 1. q. 2. art. 1. q. 2.

Alia, c. 1. q. 2.

9. 7. art. 2.

Art. 4. huius q. 2. ad 3.

Ar. 2. & 3. huius q. 2. ad 3.

Ad 1.

AD SECVNDVM dicendum, quod sacramentum est unum perfectione (sicut supra dictum est) in quantum constituitur ex duobus, scilicet cibo & potu, quorum utrumque per se habet suam perfectionem: sed tres immersiones baptismi ordinantur ad unum simplicem effectum, & ideo non est simile.

AD TERTIVM dicendum, quod diuersa uerba que sunt in forma consecrationis panis, constituunt ueritatem unius locutionis; non autem uerba diuersarum formarum, & ideo non est simile.

Super quest. septima septimam nonam.

Circa effectus Eucharistie in nobis aduertendum est, quod in littera pontificis numero sex, scilicet adeptio glorie, collatio gratie, remissio peccati mortalis, remissio peccati uenialis, remissio poenae pro peccatis dabitur, & praeseruatio a peccando.

De quibus duo declaranda sunt. Item tempus, & modus, cum quibus etiam simul declaratur subiectum.

De tempore quidem aliquid clarum est, & aliquid ambiguum. Nam de primo effectu, scilicet uita aeterna, constat tempus executionis non oportere esse tempus summationis Eucharistie: sumpta siquidem longe ante Eucharistia, contingit effectum generare utique subsequi, iuxta uerbum Domini, Qui manducat hunc panem uiuet in aeternum.

De aliis uero effectibus in dubiis uentur, an unum, & idem sit tempus quo sumitur hoc sacramentum, & quo in executionem ponitur illi effectus, & propterea singillatim declarandi sunt.

Secundus igitur effectus, qui est gratia gratum faciens, tres ramos habet, prout tripliciter contingit consequi gratiam aeternam, scilicet licet de nouo acquirere ipsam uitam gratam, uel praesupponere ipsam, acquirere de nouo augmentum gratiae, uel acquirere de nouo actum delectationis ac refectionem spiritualem, secundum uitam gratiae: haec enim tria comprehenduntur sub uero effectu Eucharistie, cum dicitur quod confertur gra-

tiam. Potest siquidem intelligi, quod confertur gratiam habitam, uel primam, uel augmentando primam, aut gratiam actiualem spirituales refectionis ac delectationis in actu charitatis.

Et quia primam gratiam sumptio huius sacramenti non per se confert, sed propter accidens, hoc est propter contingentem sumentis dispositionem, quoniam per se praerequitur sumentium uiuum, prima autem gratia mortuo datur, ideo tempus primae gratiae per accidens consideratur, & uidetur conincidere cum tempore summptionis, nam si existens in peccato mortali sibi incognitus, quando sumit hoc sacramentum, non refulcitur ad uitam, non apparet quare deinceps ex uirtute huius sacramenti refulcitur.

Intelligo autem in tota hac materia per tempus summptionis Eucharistie, non illam solum morulam, qua de gloriatur: sed cum consequente temporis spatio quo Christus corpus sacramentaliter in sumere praesueuerat. Est enim nunc praesens corporaliter in nobis, ac per hoc patens & illuminans spiritualiter animam ut sic et illud impletur, Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi, Attestatur autem huic sententiae necessaria mentis occupatio comunicantis, & praecipue sacerdotum circa reuerentiam exteriorem huius sacramenti, ne si aut sanguis effundatur, aut partes hostiae decibus, aut palato hereat, & huiusmodi: quo fit, ut magis effectus sacramenti, puta contritio, cum prima datur gratia in re consequente summptione, quae in ipsa summptione apparet, & simile uel de aliis effectibus actualibus. Puto tamen posse contingere, ut sumentis sit ita dispositus, quod nec consequatur uitam gratiae nec de nouo mortaliter peccet sumendo, sed ita excusetur a peccato in sumendo ut propter hoc fiat uita gratiae, ex qua appro-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

A sed resectio spiritualis magis ut pertinere ad usum gratiae, quam ad gratiae collationem, ergo uidetur, quod per hoc sacramentum gratia non conferatur.

¶ 3. Praet. Sicut supra dictum est, in hoc sacramento corpus Christi offertur pro salute corporis, sanguis autem pro salute animae: sed corpus non est subiectum gratiae, sed anima, ut in secunda parte habitum est, ergo ad minus quantum ad corpus per hoc sacramentum gratia non conferatur.

SED CONTRA est, quod Dominus dicit Ioannis sexto, panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita: sed uita spiritualis est per gratiam, ergo per hoc sacramentum gratia non conferatur.

RESPON. Dicendum, quod effectus huius sacramenti debet considerari, primo quid est & principaliter ex eo, quod in hoc sacramento continetur, quod est Christus, qui sicut in mundum uisibiliter ueniens, contulit mundo uitam gratiae (sicut in illud Ioan. 1. Gratia & ueritas per Iesum Christum facta est) ita in hominem sacramentaliter ueniens, uitam gratiae operatur, sicut in illud Io. 6. Qui manducat me, uiuet propter me.

Vnde & Cyrillus dicit, Viuificationum Dei uerbum, ueniens seipsum propriae carni fecit ipsam uiuificationem, decebat ergo cum nostris quodammodo uniri corporibus per sacram eius carnis & pretiosum sanguinem, quae accipimus in benedictionem uiuificationem in pane & in uino.

Secundo, consideratur ex eo, quod per hoc sacramentum representatur, quod est passio Christi, sicut supra dictum est, & ideo effectum quem passio Christi fecit in mundo, hoc sacramentum facit in homine, unde super illud Io. 19. Continuo exiuit sanguis & aqua dicit Christus. Quia hinc suscipiunt principium sacrae misteria cum accesseris ad tremendum calicem, ut ab ipsa bibiturus Christi costa, ita accedas, unde & ipse dominus dicit Matth. 26. Hic est sanguis meus, qui pro uobis effunditur in remissionem peccatorum.

Tertio consideratur effectus huius sacramenti ex modo, quo traditur hoc sacramentum, quod traditur per modum cibi & potus, & ideo omnem effectum, quem cibus & potus materialis facit, quantum ad uitam corporalem (quod scilicet sustentat, auget, reparat, & delectat) hoc totum facit hoc sacramentum quantum ad uitam spirit-

ualis resectionis, ac delectationis in actu charitatis.

Et quia primam gratiam sumptio huius sacramenti non per se confert, sed propter accidens, hoc est propter contingentem sumentis dispositionem, quoniam per se praerequitur sumentium uiuum, prima autem gratia mortuo datur, ideo tempus primae gratiae per accidens consideratur, & uidetur conincidere cum tempore summptionis, nam si existens in peccato mortali sibi incognitus, quando sumit hoc sacramentum, non refulcitur ad uitam, non apparet quare deinceps ex uirtute huius sacramenti refulcitur.

Intelligo autem in tota hac materia per tempus summptionis Eucharistie, non illam solum morulam, qua de gloriatur: sed cum consequente temporis spatio quo Christus corpus sacramentaliter in sumere praesueuerat. Est enim nunc praesens corporaliter in nobis, ac per hoc patens & illuminans spiritualiter animam ut sic et illud impletur, Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi, Attestatur autem huic sententiae necessaria mentis occupatio comunicantis, & praecipue sacerdotum circa reuerentiam exteriorem huius sacramenti, ne si aut sanguis effundatur, aut partes hostiae decibus, aut palato hereat, & huiusmodi: quo fit, ut magis effectus sacramenti, puta contritio, cum prima datur gratia in re consequente summptione, quae in ipsa summptione apparet, & simile uel de aliis effectibus actualibus. Puto tamen posse contingere, ut sumentis sit ita dispositus, quod nec consequatur uitam gratiae nec de nouo mortaliter peccet sumendo, sed ita excusetur a peccato in sumendo ut propter hoc fiat uita gratiae, ex qua appro-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

pin-

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

QVAESTIO LXXIX.

De effectibus sacramenti Eucharistiae, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectibus huius sacramenti.

ET CIRCA hoc quaeruntur octo.

¶ Primo, Vtrum hoc sacramentum conferat gratiam.

¶ Secundo, Vtrum effectus huius sacramenti sit adeptio glorie.

¶ Tertio, Vtrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

¶ Quarto, Vtrum per hoc sacramentum remittatur peccatum ueniale.

¶ Quinto, Vtrum per hoc sacramentum tota poena peccati remittatur.

¶ Sexto, Vtrum hoc sacramentum hominem praeseruet a peccatis futuris.

¶ Septimo, Vtrum hoc sacramentum profit aliis, quam sumentibus.

¶ Octauo, De impedimento effectus huius sacramenti.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum per hoc sacramentum conferatur gratia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod per hoc sacramentum non conferatur gratia. Hoc enim sacramentum est nutrimentum spirituale: nutrimentum autem non datur nisi uiuenti. Cum ergo uita spiritualis sit per gratiam, non competit hoc sacramentum, nisi habenti gratiam. non ergo per hoc sacramentum conferatur gratia, ut primo habeatur, similiter etiam nec ad hoc quod augeatur: quia augmentum spirituale pertinet ad sacramentum confirmationis, ut dictum est. non ergo per hoc sacramentum gratia conferatur.

¶ 2. Praet. Hoc sacramentum confert, ut quaedam spiritualis resectio:

E

Tertio consideratur effectus huius sacramenti ex modo, quo traditur hoc sacramentum, quod traditur per modum cibi & potus, & ideo omnem effectum, quem cibus & potus materialis facit, quantum ad uitam corporalem (quod scilicet sustentat, auget, reparat, & delectat) hoc totum facit hoc sacramentum quantum ad uitam spirit-

ualis resectionis, ac delectationis in actu charitatis.

Et quia primam gratiam sumptio huius sacramenti non per se confert, sed propter accidens, hoc est propter contingentem sumentis dispositionem, quoniam per se praerequitur sumentium uiuum, prima autem gratia mortuo datur, ideo tempus primae gratiae per accidens consideratur, & uidetur conincidere cum tempore summptionis, nam si existens in peccato mortali sibi incognitus, quando sumit hoc sacramentum, non refulcitur ad uitam, non apparet quare deinceps ex uirtute huius sacramenti refulcitur.

Intelligo autem in tota hac materia per tempus summptionis Eucharistie, non illam solum morulam, qua de gloriatur: sed cum consequente temporis spatio quo Christus corpus sacramentaliter in sumere praesueuerat. Est enim nunc praesens corporaliter in nobis, ac per hoc patens & illuminans spiritualiter animam ut sic et illud impletur, Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi, Attestatur autem huic sententiae necessaria mentis occupatio comunicantis, & praecipue sacerdotum circa reuerentiam exteriorem huius sacramenti, ne si aut sanguis effundatur, aut partes hostiae decibus, aut palato hereat, & huiusmodi: quo fit, ut magis effectus sacramenti, puta contritio, cum prima datur gratia in re consequente summptione, quae in ipsa summptione apparet, & simile uel de aliis effectibus actualibus. Puto tamen posse contingere, ut sumentis sit ita dispositus, quod nec consequatur uitam gratiae nec de nouo mortaliter peccet sumendo, sed ita excusetur a peccato in sumendo ut propter hoc fiat uita gratiae, ex qua appro-

Tertia S. I. homa. KK 2 pin-